

Bloc

1

El Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines

El santuari de la Mare del Mont permet observar pràcticament tots els paisatges de les Comarques Gironines i alguns fons escènics com el perfil del Montseny, la cinglera del Far i la serra de Finestres. Pere Duran

1. Marc legal

La Llei de protecció, gestió i ordenació del paisatge, aprovada l'any 2005, significa el reconeixement jurídic del paisatge i estableix el marc normatiu de les polítiques i les actuacions en matèria de paisatge. La Llei adopta els principis del Conveni europeu del paisatge, promogut amb la intenció de comprometre els països europeus a valorar la diversitat paisatgística europea i a integrar progressivament el paisatge en les polítiques públiques.

D'acord amb el Conveni europeu del paisatge, la Llei de protecció, gestió i ordenació del paisatge defineix el paisatge com qualsevol part del territori, tal com la població la percep, el caràcter de la qual resulta de l'acció de factors naturals o humans i de llurs interrelacions. L'objectiu principal de la Llei és el reconeixement, la protecció, la gestió i l'ordenació del paisatge, a fi de preservar-ne els valors naturals, patrimonials, culturals, socials i econòmics en un marc de desenvolupament sostenible. D'acord amb aquesta finalitat, la Llei impulsa la plena integració del paisatge en el planejament, en les polítiques d'ordenació territorial i urbanística i en les polítiques sectorials que incideixen directament o indirecta en l'evolució dels paisatges.

La Llei de protecció, gestió i ordenació del paisatge es dota de tres instruments principals per a assolir els seus objectius: els catàlegs de paisatge, les directrius de paisatge i les cartes de paisatge. Els catàlegs de paisatge, inspirats en l'articulat del Conveni europeu del paisatge, són documents de caràcter descriptiu i prospectiu que determinen la tipologia de paisatges de cadascun dels set àmbits territorials de Catalunya, n'expliciten els valors i l'estat i estableixen uns objectius de qualitat paisatgística per a cadascuna de les unitats de paisatge prèviament determinades.

18

C. Identificació i caracterització. *Amb la participació activa de les parts interessades, de conformitat amb l'article 5.c i amb la finalitat de millorar en el coneixement dels seus paisatges, cada part es compromet a:*

- Identificar els paisatges existents a tot el territori.
- Analitzar les característiques i les dinàmiques i pressions que els transformen.
- Fer un seguiment de les transformacions.
- Caracteritzar els paisatges identificats, tenint en compte els valors particulars que li atribueixen les parts i la població interessades.

D. Objectius de qualitat paisatgística. *Cada part es compromet a definir els objectius de qualitat paisatgística pels paisatges identificats i caracteritzats, després d'una consulta pública, de conformitat amb l'article 5.c.*

Apartats c) i d) de l'article 6 del Conveni europeu del paisatge, base per a la creació dels catàlegs de paisatge de Catalunya.

Les directrius de paisatge, per la seva banda, són el conjunt de normes i recomanacions que, per tal d'assolir els objectius de qualitat establerts en els catàlegs, s'incorporen normativament al planejament territorial i es tenen presents en les actuacions amb incidència sobre el paisatge.

La Llei ha estat desenvolupada reglamentàriament mitjançant el Decret 343/2006, de 19 de setembre, el qual detalla el contingut, les funcions i els procediments d'aprovació dels catàlegs de paisatge i de les directrius de paisatge.

Elaboració i aprovació dels catàlegs de paisatge

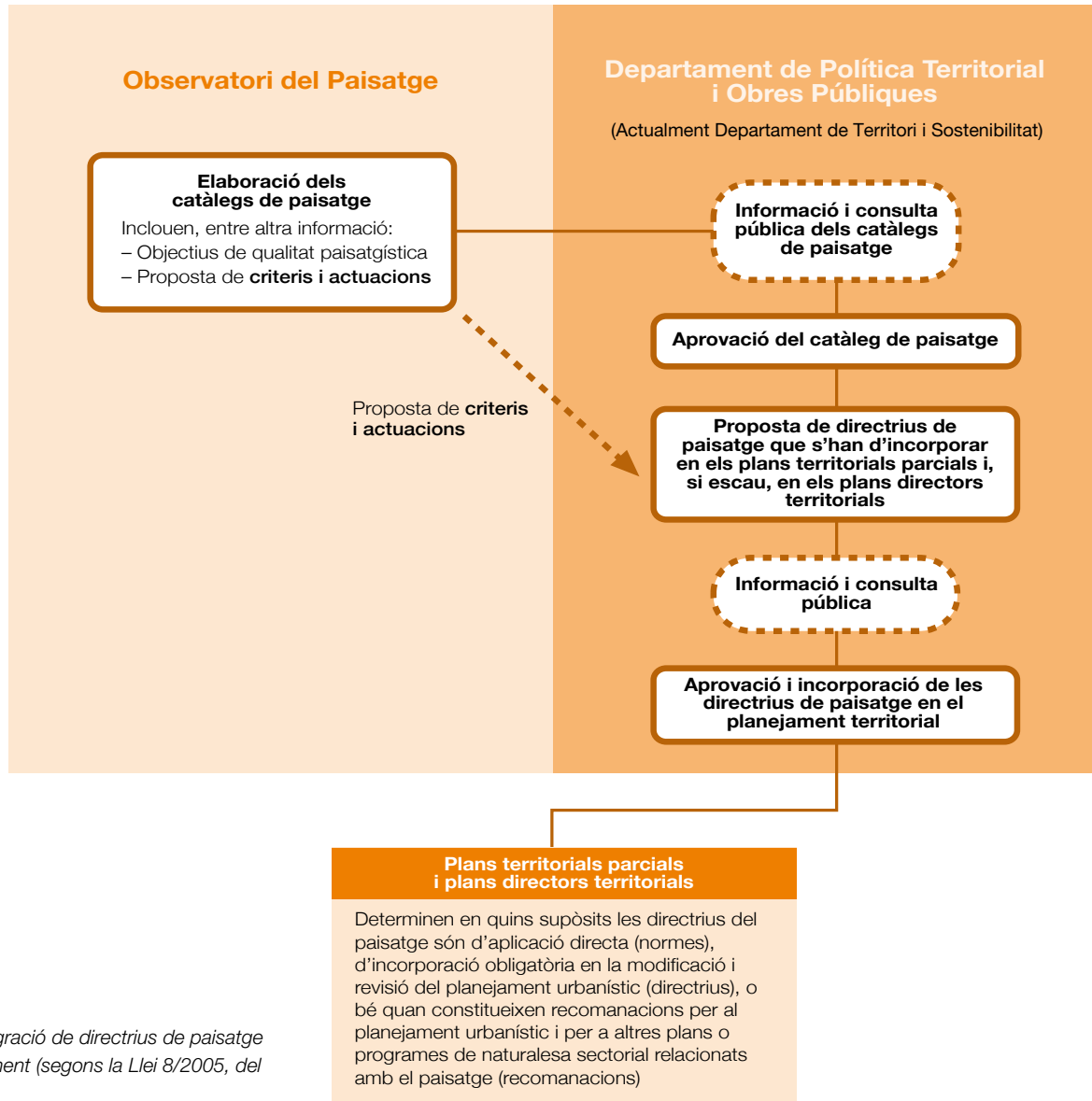
La Llei del paisatge assigna a l'Observatori del Paisatge de Catalunya, entitat de suport a la Generalitat de Catalunya en les qüestions relatives al paisatge, la tasca d'elaborar els catàlegs de paisatge i d'observar l'evolució dels paisatges de Catalunya.

Per la seva banda, el Decret 343/2006, de 19 de setembre, pel qual es desenvolupa la Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge, i es regulen els estudis i informes d'impacte i integració paisatgística, estableix que els catàlegs de paisatge han de ser aprovats amb caràcter previ per la Direcció General d'Arquitectura i Paisatge i han de ser sotmesos a un termini d'informació pública d'un mes, mitjançant un anunci publicat al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* i en un diari de difusió habitual en el territori objecte del catàleg de paisatge. De manera simultània al tràmit d'informació pública, s'obre un període de consulta als ens locals i a les organitzacions econòmiques i socials concernides. L'acord d'aprovació del catàleg correspon al conseller o consellera de Política Territorial i Obres Públiques i ha de ser publicat al DOGC.

Elaboració i aprovació de les directrius de paisatge

La Llei del paisatge estableix que les directrius del paisatge són les determinacions que, basant-se en els catàlegs de paisatge, precisen i incorporen normativament les propostes d'objectius de qualitat paisatgística en els plans territorials parcials o en els plans directors territorials. Correspon al Departament de Política Territorial i Obres Públiques elaborar la proposta de directrius de paisatge.

El Decret 343/2006, de 19 de setembre, pel qual es desenvolupa la Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge, i es regulen els estudis i informes d'impacte i integració paisatgística, estableix que, en el supòsit de plans territorials parcials i plans directors territorials, el contingut de les directrius s'ha d'incorporar en el projecte del pla abans de l'aprovació inicial. La tramitació s'integra en la dels esmentats plans, d'acord amb el Decret 142/2005, de 12 de juliol, d'aprovació del reglament pel qual es regula el procediment d'elaboració, tramitació i aprovació dels plans territorials parcials, o bé, si afecta l'àmbit metropolità, amb el Decret 177/1987, de 19 de maig, pel qual es despleguen la planificació i la coordinació d'àmbit regional previstes a la Llei 7/1987. El mateix Decret estableix que les directrius han d'incloure un procés de participació.

Procés d'integració de directrius de paisatge en el planejament (segons la Llei 8/2005, del paisatge)

Revisió dels catàlegs de paisatge i de les directrius de paisatge

El Decret 343/2006 estableix que les directrius de paisatge s'han de revisar conjuntament amb la planificació territorial de la qual formen part, d'acord amb el que estableix el Decret 142/2005, de 12 de juliol, d'aprovació del reglament pel qual es regula el procediment d'elaboració, tramitació i aprovació dels plans territorials parcials. Per la seva banda, el mateix Decret estableix que cal revisar els catàlegs sempre que les transformacions del paisatge ho facin convenient i sempre que, amb motiu de la revisió o adaptació dels plans territorials parcials, s'hagin d'elaborar noves directrius de paisatge.

2. Els catàlegs de paisatge de Catalunya

Els catàlegs de paisatge, creats per la Llei de protecció, gestió i ordenació del paisatge (vegeu el capítol 1 d'aquest bloc), són un nou instrument per a protegir, gestionar i ordenar el paisatge a Catalunya, i estan concebuts principalment com a eines de suport a la planificació territorial. Alhora, però, són molt útils en el desenvolupament d'altres polítiques i estratègies de caràcter sectorial lligades al paisatge (conservació de la natura, agricultura, indústria, infraestructures de transport, cultura i turisme), així com a la sensibilització de la societat catalana en matèria de paisatge i dels valors ambientals, culturals i estètics.

20

Què són els catàlegs de paisatge?

L'article 10 de la Llei de protecció, gestió i ordenació del paisatge de Catalunya defineix els catàlegs de paisatge de Catalunya com "els documents de caràcter descriptiu i prospectiu que determinen la tipologia dels paisatges de Catalunya, n'identifiquen els valors i l'estat de conservació i proposen els objectius de qualitat que han de complir". Són, per tant, una eina extremament útil per a la implementació de polítiques de paisatge, especialment la integració d'objectius paisatgístics en les estratègies territorials, amb la connivència i participació activa dels agents socials que intervenen en el territori. Aquest últim aspecte és important perquè implica la societat catalana en la gestió i planificació del seu propi paisatge.

Dit d'una altra manera, els catàlegs de paisatge són les eines que ens permeten conèixer com és el nostre paisatge i quins valors té, quins factors expliquen que tinguem un determinat tipus de paisatge i no un altre, com evoluciona el nostre paisatge en funció de les actuals dinàmiques econòmiques, socials i ambientals i, finalment, definiran quin tipus de paisatge volem i com podem assolir-lo.

Els catàlegs de paisatge, per tant, aporten informació de gran interès sobre tots els paisatges catalans i contribueixen, d'aquesta manera, a definir i aplicar una nova política de paisatge a Catalunya. Són elaborats per especialistes de les universitats públiques catalanes, però no són treballs amb una finalitat merament acadèmica, sinó que han de ser útils per a la planificació territorial, urbanística i sectorial. Són, alhora, rigorosos des del punt de vista científic, però presenten un llenguatge poc tecnocràtic. Són metodològicament clars, extrapolables a altres territoris i comparables

amb altres experiències que s'elaboren en diversos estats i regions europeus. Tanmateix, els catàlegs optimitzen la informació sobre paisatge disponible a Catalunya, que és diversa i de qualitat.

Àmbit d'aplicació i criteris per a l'elaboració dels catàlegs de paisatge

Els catàlegs de paisatge es conceben normativament com unes eines útils per a ordenar i gestionar el paisatge des de la perspectiva del planejament territorial. És per aquest motiu que el seu abast territorial es correspon amb el de cadascun dels àmbits d'aplicació dels plans territorials parcials:

- Alt Pirineu i Aran
- Comarques Centrals
- Camp de Tarragona
- Terres de Lleida
- Regió Metropolitana de Barcelona
- Comarques Gironines
- Terres de l'Ebre

Àmbits territorials de Catalunya

Fins a la data de tancament d'aquesta publicació, l'Observatori del Paisatge ha lliurat a la Generalitat els catàlegs corresponents al Camp de Tarragona, Terres de Lleida, Comarques Gironines, Terres de l'Ebre, Regió Metropolitana de Barcelona i Alt Pirineu i Aran.

Els catàlegs de paisatge parteixen d'una visió integrada del paisatge que pren els components naturals i culturals conjuntament,

mai per separat. El paisatge s'entén en els catàlegs com una àrea, tal com és percebuda per la població, el caràcter de la qual és el resultat de la interacció dinàmica de factors naturals (com el relleu, la hidrologia, la flora o la fauna) i humans (com les activitats econòmiques o el patrimoni històric). El paisatge es concep, al mateix temps, com una realitat física i segons la representació que ens en fem. És la fesomia d'un territori amb tots els seus elements naturals i antròpics i també els sentiments i les emocions que desporten en el moment de contemplar-los. El paisatge és concebut en els catàlegs com un producte social, la projecció cultural d'una societat en un espai determinat des d'una dimensió material, espiritual i simbòlica.

Aquest enfocament multidimensional del paisatge es tradueix en la multiplicitat de valors que el caracteritzen. Els catàlegs parteixen de l'existència de diversos valors o tipus de valors del paisatge (ecològics, històrics, culturals, estètics, simbòlics), atribuïts pels agents que hi intervenen i per la població que en gaudeix. Aquest és un dels motius que explica per què la metodologia utilitzada per a elaborar els catàlegs de paisatge és qualitativa. No tots els paisatges tenen el mateix significat per a tothom i, d'altra banda, a cada paisatge se li poden atribuir diversos valors i en graus diferents, segons l'agent o individu que el percep. Cal acceptar, per tant, l'existència de dificultats metodològiques i de diferències perceptives respecte del paisatge, que dificulten d'entrada la definició d'un mètode quantitatiu de valoració de la qualitat d'un paisatge que sigui vàlid i acceptat per tothom. És per aquest motiu que els catàlegs de paisatge eviten la jerarquització de nivells de qualitat del paisatge i la quantificació dels seus valors, una tasca molt complexa –per no dir impossible–, atès que la majoria dels valors responen a percepcions o sensacions de la població subjectives i incommensurables.

Una altra de les característiques bàsiques dels catàlegs de paisatge és que els resultats s'apliquen al conjunt del territori català i no només als espais singulars o excepcionals. No exclouen cap part del territori; ben al contrari, analitzen els espais marginals i degradats, els quotidians –com per exemple els paisatges de les àrees comercials o els espais industrials– o els formats per infraestructures i equipaments (aeroports, grans nusos de comunicació, naus industrials, gasolineres, etc.). L'abast és, doncs, global, i va des dels espais naturals fins als urbans, passant pels rurals i periurbans, i també per les aigües interiors i marítimes. De la mateixa manera, els catàlegs de paisatge atenen la diversitat i són sensibles a l'ús i a les diferents percepcions en relació amb el paisatge de grups socials tan diversos com els infants, la gent gran o les persones afectades per qualsevol minusvalidesa, que també tenen dret al paisatge.

Els catàlegs de paisatge, a més, neixen com a instruments proactius, amb la finalitat de ser útils principalment per a ordenar i gestionar el paisatge des de la perspectiva del planejament territorial i urbanístic, tot i que han d'afavorir la integració del paisatge en altres polítiques que poden tenir un efecte directe o indirecte en el paisatge, com les infraestructurals, agrícoles, culturals, ambientals, socials o econòmiques.

Una altra característica important dels catàlegs de paisatge és que integren la participació pública com a eina per a implicar i coresponsabilitzar la societat en la gestió i planificació del seu paisatge,

i com a element necessari de la governança per al desenvolupament sostenible (vegeu el capítol 3 d'aquest bloc). Des de sempre, les tasques d'anàlisi del paisatge han estat majoritàriament empreses per especialistes, però el Conveni europeu del paisatge insisteix en la importància que també hi tenen els ciutadans i els agents econòmics, sobretot a l'hora de prendre part en les fases de planificació del paisatge, però començant també per la de caracterització. En aquest sentit, la participació de la població en aquesta fase és fonamental per a identificar aquells valors imperceptibles des de l'anàlisi de la cartografia de referència existent o des del treball de camp; es tracta de valors més intangibles, imprescindibles per a analitzar el paisatge d'una manera integrada i per a percebre'n tots els matisos.

Finalment, els catàlegs de paisatge parteixen d'una cooperació efectiva entre els diversos agents implicats, tant els càrrecs electes, com l'àmbit científic, els tècnics i els ciutadans dels territoris on s'aplica el catàleg de paisatge, i l'acceptació de diferències en cadascun dels interessos. En aquest sentit, el desenvolupament dels catàlegs de paisatge compatibilitza el rigor científic amb la comprensibilitat del contingut i dels resultats per part de la població.

Continguts

La Llei de protecció, gestió i ordenació del paisatge de Catalunya, en l'article 11, estableix quins han de ser els continguts mínims que hauran d'incorporar els set catàlegs de paisatge:

1. *L'inventari dels valors paisatgístics presents a la seva àrea.*
2. *L'enumeració de les activitats i els processos que incideixen o han incidit de manera més notòria en la configuració actual del paisatge.*
3. *L'assenyalament dels principals recorreguts i espais des dels quals es percep el paisatge.*
4. *La delimitació de les unitats de paisatge, enteses com a àrees estructuralment, funcionalment i/o visualment coherents sobre les quals pot recaure un règim diferenciat de protecció, gestió o ordenació.*
5. *La definició dels objectius de qualitat paisatgística per a cada unitat de paisatge. Aquests objectius han d'expressar les aspiracions de la col·lectivitat pel que fa a les característiques paisatgístiques del seu entorn.*
6. *La proposta de mesures i accions necessàries per assolir els objectius de qualitat paisatgística.*

Contingut dels catàlegs de paisatge, segons la Llei del paisatge

Elaboració

Tal com s'ha comentat en el capítol anterior, l'Observatori del Paisatge té l'encàrrec del Departament de Territori i Sostenibilitat d'elaborar els set catàlegs de paisatge. A continuació s'especifica

quen les característiques que reuneixen els equips de treball i les funcions que té l'Observatori del Paisatge durant el procés.

Per a dur a terme els catàlegs de paisatge, l'Observatori estableix convenis amb grups de recerca de les universitats catalanes, els quals formen equips de treball interdisciplinaris formats per especialistes en els àmbits de l'anàlisi del paisatge en clau històrica, social, cultural, territorial i ambiental; la gestió del paisatge; la intervenció en el paisatge; la planificació territorial i urbanística; la participació ciutadana, i la comunicació. L'equip permanent està format per especialistes i tècnics, i disposa, de manera puntual, d'altres professionals per a abordar aspectes sectorials del catàleg. Aquesta fórmula diversifica i enriqueix les visions del paisatge. Per altra banda, durant l'elaboració es preveuen mecanismes de participació pública i social. Això és important per a contribuir a implicar i responsabilitzar la societat catalana en la gestió i planificació del seu propi paisatge i s'expliquen en el proper capítol.

Funcions territorials dels catàlegs

Els catàlegs de paisatge han d'orientar la integració del paisatge en els instruments d'ordenació territorial a Catalunya a diferents escales, des dels plans territorials parcials fins al planejament urbanístic, passant pels plans directores territorials i els urbanístics. Així, des de l'Observatori del Paisatge s'entenen els catàlegs de paisatge com uns instruments nous que haurien de facilitar una imbricació clara entre el planejament territorial i l'urbanístic pel que fa a la implementació de polítiques de paisatge.

22

Utilitat dels catàlegs per als plans territorials parcials

Els catàlegs de paisatge, un cop acabats, són lliurats al Departament de Territori i Sostenibilitat, i aquest els sotmet a un tràmit d'informació i consulta pública abans d'aprovar-ne definitivament els continguts. Posteriorment, i segons determina la proposta de llei del paisatge, la classificació i caracterització dels paisatges, així com els objectius de qualitat associats a cadascun, han de ser incorporats amb caràcter normatiu com a directrius de paisatge als plans territorials parcials i als plans directores territorials que el Departament consideri oportuns, amb una consulta pública prèvia (vegeu el capítol 1 d'aquest bloc).

Utilitat del catàleg per al planejament urbanístic

La Llei del paisatge estableix que seran els mateixos plans territorials parcials i, depenent de cada cas, també els plans directores territorials els que determinaran en quins supòsits les Directrius del paisatge seran d'aplicació directa, d'incorporació obligatòria en la modificació i revisió del planejament urbanístic, o bé quan constituïran únicament recomanacions per al planejament urbanístic i per a altres plans o programes de naturalesa sectorial amb afecció en el paisatge. Des del punt de vista del planejament urbanístic, a més, els catàlegs de paisatge es conceben com a eines de gran utilitat per a tècnics en urbanisme i per als representants de les comissions territorials d'urbanisme, ja que es doten de directrius i recomanacions en clau paisatgística molt útils per al desenvolupament de determinats projectes.

Funcions sectorials

Més enllà de la utilitat per al planejament territorial, els catàlegs de paisatge tenen també les funcions següents, tot i que la seva aplicació en aquests àmbits dependrà en gran mesura d'altres agents:

- Constituir una base sòlida per a la definició d'estratègies específiques de paisatge per a determinats territoris de Catalunya. En aquest sentit, esdevenen una referència a l'hora d'elaborar les cartes de paisatge¹ que han de tenir en compte el que s'ha establert en els catàlegs de paisatge que afecten el seu àmbit.
- Actuar de documents de base per a campanyes de sensibilització sobre la diversitat paisatgística de Catalunya i els seus valors ambientals, culturals i estètics, i per a la inserció del paisatge en diferents nivells de l'ensenyament a Catalunya.
- Ser útils en el procés de definició de plans i estratègies sectorials, com per exemple polítiques de conservació de la natura (política d'espais naturals, de connectors ecològics, estratègia catalana d'ús i gestió sostenible de la biodiversitat, etc.), polítiques agràries en clau de sostenibilitat, polítiques de desenvolupament rural o polítiques de promoció turística associada al paisatge.
- Actuar de documents de partida per a la definició d'estratègies regionals o locals encaminades a un desenvolupament sostenible del territori.
- Proporcionar els objectius de qualitat paisatgística i la informació paisatgística necessaris per als processos d'avaluació ambiental de plans i programes i per als estudis d'impacte ambiental de projectes amb incidència sobre el territori, així com els estudis d'impacte paisatgístic que estableix la Llei d'urbanisme.
- Actuar de documents de referència per a desenvolupar i aplicar el Fons per a la protecció, gestió i ordenació del paisatge, instrument financer de la Generalitat de Catalunya creat per la Llei de paisatge amb la finalitat de destinar-lo a actuacions de millora paisatgística.

Apunts metodològics per a l'elaboració dels catàlegs de paisatge

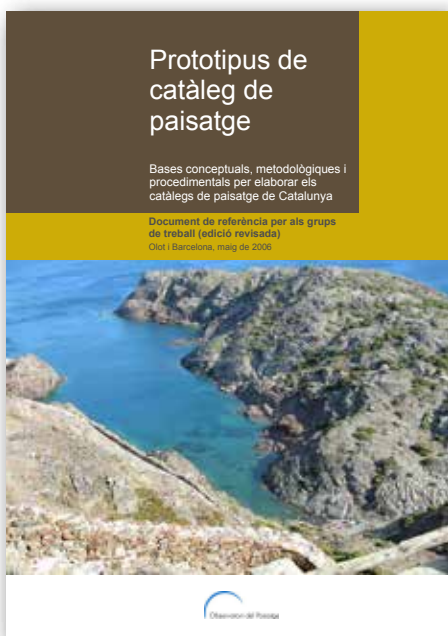
Els catàlegs de paisatge, tal com els concep la Llei de paisatge, representen una eina completament nova que té molt pocs precedents a escala internacional, per bé que a Europa hi ha una important base de coneixement en aquest aspecte. Convé ressaltar en aquest sentit l'experiència acumulada en països europeus

¹ La Llei de paisatge defineix en l'article 14 les cartes de paisatge com "els instruments de concertació d'estratègies entre els agents públics i els privats per tal de dur a terme actuacions de protecció, gestió i ordenació del paisatge, que s'adrecin al manteniment dels seus valors". A diferència dels catàlegs, que tenen un àmbit d'aplicació coincident amb les regions en què s'organitzarà en un futur l'estructura política administrativa de Catalunya, les cartes són d'aplicació municipal, supramunicipal o bé comarcal.

com el Regne Unit (concretament l'oficina governamental *Natural England*) i Irlanda, amb les avaluacions del caràcter del paisatge (*Landscape Character Assessment*), o Bèlgica, França, Portugal i Espanya, amb els respectius atles paisatgístics, que han intentat identificar i avaluar amb més o menys èxit els paisatges a escala estatal. Són experiències de gran interès, sobretot per a Catalunya, on aquest tipus de treballs fins ara no s'havien practicat.

Un cop l'Observatori del Paisatge va rebre l'encàrrec de la Generalitat de Catalunya d'elaborar els catàlegs de paisatge, aquest ens va formular algunes preguntes: Com han de ser els catàlegs de paisatge? A quina escala de treball s'han de fer? Quins continguts han d'incloure més enllà del que estableix la Llei de paisatge? Quins valors s'han d'identificar? Com s'avaluen? Com es posen al mateix nivell els elements naturals del paisatge, els culturals i els perceptius? Què són els objectius de qualitat paisatgística? I, la pregunta principal, com s'han de traduir els objectius de qualitat paisatgística en directrius útils per al planejament territorial i urbanístic?

Aquests dubtes, sumats al caràcter innovador de l'eina i la seva transcendència en la planificació territorial a Catalunya, van impulsar l'Observatori del Paisatge a preparar un prototipus de catàleg de paisatge² que estableix un marc comú de treball per a elaborar els set catàlegs de paisatge d'una forma coherent i coordinada. Aquest document, confegit d'una manera semblant a les *guidelines* d'origen anglosaxó, va ser posat a la consideració de més de setanta institucions, grups de recerca i experts en paisatge per tal d'obtenir-ne el màxim consens sobre els continguts.

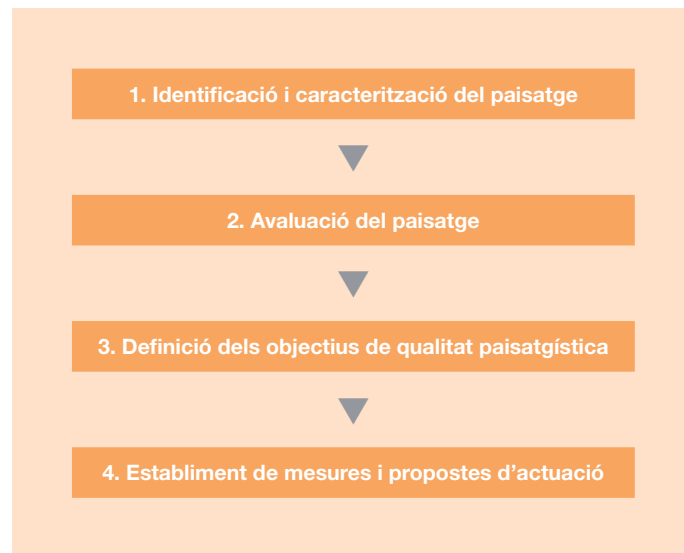
Prototipus de catàleg de paisatge

² El prototipus de catàleg de paisatge es pot obtenir des del web de l'Observatori del Paisatge (www.catpaisatge.net).

Fases d'elaboració

Els catàlegs no es plantegen com un simple exercici d'assaig metodològic, sinó que estan concebuts per obtenir un tipus de resultats molt específics. No hem d'oblidar que el destinatari immediat dels catàlegs de paisatge és la Generalitat de Catalunya a través del seu Departament de Territori i Sostenibilitat, que té la tasca d'integrar-los en els plans territorials parcials, tot esperant que serveixin també de base per a implementar polítiques de paisatge en altres departaments i administracions.

El procediment per a elaborar els catàlegs de paisatge és el següent:

Fases d'elaboració dels catàlegs de paisatge

Fase 1. Identificació i caracterització. És la primera fase del procés d'elaboració dels catàlegs, en què s'identifiquen les àrees del territori que tenen un caràcter semblant (prenent com a base l'estudi dels elements naturals, culturals i visuals que configuren el paisatge, així com els més perceptius i simbòlics que també el defineixen), es classifiquen les àrees identificades –que prenen el nom d'unitats de paisatge–, es cartografien i se'n descriu el caràcter, s'inventarien de manera com més exhaustiva millor els valors paisatgístics de cada unitat de paisatge –recollint els valors atribuïts per a la població– i es descriu la dinàmica general del paisatge i els factors naturals i socioeconòmics que han intervingut –i intervenen– en la seva evolució i transformació. També en aquesta fase s'assenyalen els principals recorreguts i espais des dels quals es percep el paisatge. Aquesta fase també analitza la possible evolució futura del paisatge considerant les dinàmiques naturals del medi, així com les tendències socioeconòmiques, la legislació vigent o la implementació de les polítiques territorials, urbanístiques i sectorials actuals.

De tot el procés de caracterització del paisatge, el més significatiu és el d'identificació dels valors, atribuïts pels agents que hi intervenen i per la població que en gaudeix. Es tracten els valors del paisatge des de totes les seves dimensions a través d'una àmplia

classificació escollida, atenent la riquesa i diversitat dels paisatges culturals de Catalunya i la necessitat imperant d'identificar-los i deixar-ne constància.

Valors estètics. Es relacionen amb la capacitat que té un paisatge de transmetre un determinat sentiment de bellesa.

Valors ecològics. Es refereixen als factors o elements que determinen la qualitat del medi natural.

Valors productius. Estan relacionats amb la capacitat d'un paisatge de proporcionar beneficis econòmics, convertint els seus elements en recursos.

Valors històrics. Corresponen a les empremtes més rellevants que els humans hem deixat en el paisatge al llarg de la història.

Valors d'ús social. Es relaciona amb la utilització que fa un individu o un determinat col·lectiu d'un paisatge.

Valors religiosos i espirituals. Corresponen a elements del paisatge o paisatges en el seu conjunt que es relacionen amb pràctiques i creences religioses.

Valors simbòlics i identitaris. El valor identitari es correspon amb la identificació que un determinat col·lectiu fa amb un paisatge.

24

Tipologia de valors analitzats pels catàlegs de paisatge

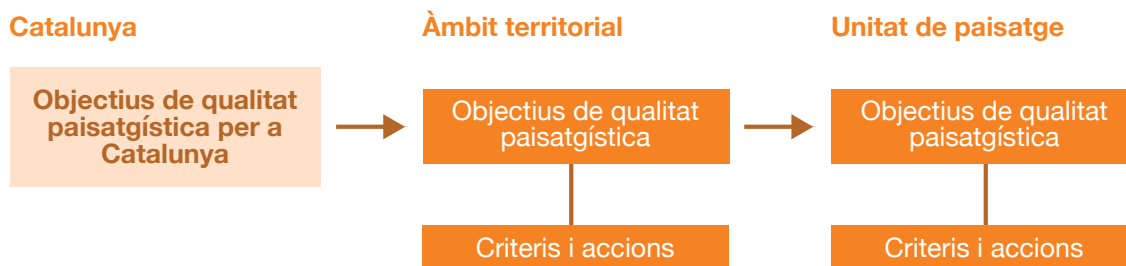
La identificació dels valors del paisatge ha convertit els catàlegs de paisatge en un instrument d'interès per a àmbits i administracions diverses, ja sigui per a dissenyar estratègies turístiques (cal recordar que el paisatge és un actiu de primer ordre), com per a integrar-los en iniciatives d'educació en el paisatge, entre moltes altres funcions ja esmentades.

Fase 2. Avaluació del paisatge. L'avaluació del paisatge s'ha efectuat per mitjà de la identificació de les debilitats, les amenaces, les fortaleeses i les oportunitats del paisatge (metodologia DAFO), en clau de sostenibilitat, tant per a tot l'àmbit com per a cadascuna de les unitats de paisatge. Les anàlisis DAFO tenen l'origen en la planificació estratègica en l'àmbit empresarial, i amb el temps s'han convertit en una eina igualment emprada en la planificació territorial, ambiental i paisatgística. En essència, la metodologia consisteix en una síntesi dels punts forts i febles, diferenciant si són interns o externs al territori que s'avalua:

- Debilitats: dinàmiques internes o atributs que empobreixen la qualitat futura del paisatge a la vista dels canvis que estan succeint o que es preveuen.
- Amenaces: dinàmiques externes que poden tergiversar o empobrir la qualitat del paisatge.
- Fortaleeses: dinàmiques internes o atributs amb determinats valors que singularitzen i donen consistència al paisatge davant de possibles canvis.
- Oportunitats: dinàmiques externes al sistema o provinents de la revaloració de nous valors que poden afavorir la consecució dels objectius de qualitat paisatgística que es persegueixen.

Fase 3. Definició dels objectius de qualitat paisatgística. És la plasmació per part de les administracions públiques de les aspiracions de la col·lectivitat pel que fa a les característiques paisatgístiques del seu entorn, després de conèixer-ne l'estat, els valors i els riscos, tant per a l'àmbit territorial com per a cada unitat de paisatge. En la definició dels objectius de qualitat, la participació dels agents implicats en les transformacions que tenen lloc en el paisatge i l'ús que se'n fa pren un paper rellevant.

L'elaboració dels set catàlegs de paisatge ha posat de manifest l'existència d'un esquema clar de nivells de formulació dels objectius de qualitat paisatgística, així com de les propostes de mesures i accions:

Esquema de formulació d'objectius de qualitat paisatgística

Fase 4. Establiment de mesures i propostes d'actuació. Un cop establerts els objectius de qualitat paisatgística, s'han concretat per a cada objectiu tots aquells criteris i accions específiques que haurien d'emprendre les administracions competents per tal d'assolir-lo. Els esmentats criteris i mesures van adreçats, sobretot, a les polítiques territorials, urbanístiques i sectorials. En cap dels dos casos es tracta d'una llista exhaustiva de criteris i accions, atès que l'assoliment de l'objectiu de qualitat paisatgística depèn en molts casos de dinàmiques que s'escapen de l'àmbit d'actuació dels catàlegs de paisatge.

El pas següent: la definició de directrius de paisatge

Segons determina la Llei de paisatge, el Departament de Territori i Sostenibilitat ha d'incorporar amb caràcter normatiu la classificació i caracterització dels paisatges, així com els objectius de qualitat associats a cadascun d'ells, en forma de directrius del paisatge, en els set plans territorials parcials que elabora i en els plans directors territorials que el Departament consideri oportuns, amb una consulta pública prèvia (vegeu el capítol 1 d'aquest bloc). Les Directrius de paisatge de les Comarques Gironines s'inclouen en el Pla territorial parcial de les Comarques Gironines, aprovat per l'Acord del govern GOV/157/2010, de 14 de setembre, per part del Departament de Política Territorial i Obres Públiques i publicat per aquest departament el 2010.

Elaboració del Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines

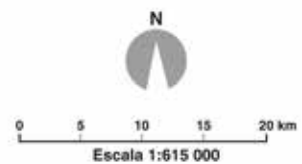
El 24 de maig de 2006, l'Observatori del Paisatge de Catalunya va signar un conveni de col·laboració amb la Universitat de Girona i un altre amb la Universitat Politècnica de Catalunya per a l'elaboració del Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines. Per a la seva realització, i d'acord amb els convenis signats, es va crear un equip tècnic de treball format per especialistes en anàlisi, gestió i intervenció en el paisatge i en planificació territorial del Laboratori d'Anàlisi i Gestió del Paisatge (LAGP) de la Universitat de Girona i del Centre de Recerca i Projectes de Paisatge (CRPPb) de la Universitat Politècnica de Catalunya, que ha comptat amb altres professionals per a abordar aspectes sectorials del catàleg (tot diversificant i enriquint d'aquesta manera l'equip de treball i les visions del paisatge). L'equip tècnic també ha rebut el suport d'especialistes en sistemes de participació pública i social que han desenvolupat diversos mecanismes de consulta als agents i a la població en general sobre la percepció dels paisatges de l'àmbit territorial de les Comarques Gironines (vegeu el capítol 3 del bloc 1).

L'Observatori del Paisatge ha dirigit, coordinat i supervisat el desenvolupament de tots els treballs del Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines. Entre les tasques de coordinació desenvolupades per l'Observatori, aquest ha fet el seguiment constant dels

Direcció, coordinació i supervisió	Joan Nogué. Director de l'Observatori del Paisatge de Catalunya Pere Sala. Coordinador de l'Observatori del Paisatge de Catalunya
Direcció de l'equip tècnic de la UdG	Josep Pintó. Universitat de Girona (UdG)
Direcció de l'equip tècnic de la UPC	Jordi Bellmunt. Universitat Politècnica de Catalunya (UPC)
Investigadors principals de la UPC	Maria Goula (UPC) i Anna Zahonero (UPC)
Investigadors principals de la UdG	Xevi Miquel (UdG) i Narcís Sastre (UdG)
Equip tècnic	Eleonora Barone (UPC), Jesús González (UPC), Jordi Grau (Observatori del Paisatge) i Erica Sogbe (UPC)
Redacció d'informes	Albert Albertí (La Copa, Cooperativa de Serveis Ambientals), Carles Bayés (geògraf), Anna Crous (ATC-SIG), Eugeni Domingo (Ambientòleg), Barbora Engstova (Ceska Zemedelska Univerzita), Josep Gordi (UdG), Marc Heras (UdG), Albert Llausàs (UdG), Elvis Mallorquí (UdG), Carolina Martí (UdG), Salvador Moradell (geògraf), David Pavón (UdG), Pere Pons (UdG), Xavier Soler (Servei Meteorològic de Catalunya), Sandra Soto (UdG), Gerard Taulé (geògraf), Jordi Torallas (ATC-SIG), Diego Varga (UdG) i Lluís Vilar (UdG)
Equip de participació i consulta ciutadana	Xavier Sabaté (X3 Estudis Ambientals), Xavier Basora (X3 Estudis Ambientals), Albert Cerdà (X3 Estudis Ambientals), Eulàlia Comas (biòloga), Irene Montijano (X3 Estudis Ambientals), Sigríd Muñiz (ambientòloga), Jordi Romero (X3 Estudis Ambientals) i Marc Sogues (X3 Estudis Ambientals), col·laboració de la Direcció General de Participació Ciutadana
Col·laboració externa	Miquel Bosch (ambientòleg), Josep Codony (biòleg), Pere Pla (geògraf), Juli Valdunciel (geògraf)
Altres col·laboracions	Elisabet Badia (Observatori del Paisatge-estada acadèmica), Josep M. Bas (UdG), Dani Boix (UdG), Josep M. Bosch (DPTOP), Adrià Botey (DPTOP), Gemma Bretcha (Observatori del Paisatge), Elisabet Capdevila (Observatori del Paisatge-estada acadèmica), Inès Carrillo (Consorti de l'Alta Garrotxa), Ernest Costa (fotògraf), Laura De Riz (Observatori del Paisatge-estada acadèmica), Susana Ferraz (DPTOP), Joan Fortuny (DPTOP), Pau González (UdG), Cinto Hom (DPTOP), Xavier Huguet (DPTOP), Anna Jiménez (Observatori del Paisatge), Miquel López (DPTOP), Anna Malleu (DPTOP), Anna Montero (Observatori del Paisatge), Laura Olivas (UdG), Josep Piera (DPTOP), Xevi Puig (UdG), Laura Puigbert (Observatori del Paisatge), Josep Rost (UdG), Montse Serra (DPTOP), Genís Torguet (Observatori del Paisatge-estada acadèmica) i Montse Vila (Observatori del Paisatge)

Equip de treball que va elaborar el Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines (2006-2010)

Unitats de paisatge, comarques i municipis de les Comarques Gironines

- Límit comarcal
- Límit municipal
- Unitat de paisatge
- Cap de comarca

treballs, ha organitzat i reunit l'equip de treball i el responsable del Pla territorial parcial de les Comarques Gironines per a conèixer de primera mà el desenvolupament d'ambdós treballs, ha coordinat aspectes metodològics i de continuïtat del contingut entre els àmbits territorials veïns (Alt Pirineu i Aran, Comarques Centrals i Regió Metropolitana de Barcelona) i ha coordinat la consulta ciutadana lligada al procés d'elaboració del catàleg.

La metodologia general per a l'elaboració del Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines es va basar en el prototipus de catàleg de paisatge elaborat per l'Observatori del Paisatge. El procediment d'elaboració del catàleg va tenir sempre present que el destinatari immediat és la Generalitat de Catalunya a través del seu Departament de Territori i Sostenibilitat, que el va integrar en el Pla territorial parcial de les Comarques Gironines a través de les Directrius del paisatge.

La responsabilitat dels aspectes científics, tècnics i documentals dels treballs abordats en cada fase del Catàleg ha recaigut sobre els investigadors i tècnics de les universitats i institucions implicades. La revisió bibliogràfica i documental ha estat exhaustiva, i ha inclòs tot tipus de fonts de dades disponibles. S'han examinat tant els procediments establerts en estudis de paisatge com les metodologies publicades més recentment. Les consultes al territori han estat contínues. La disponibilitat de dades i de fonts cartogràfiques d'informació territorial, ja de per si considerables, ha augmentat significativament mitjançant la digitalització, el modelat cartogràfic i les tècniques d'anàlisi espacial. El coneixement dels valors naturals, culturals i visuals de les Comarques Gironines s'ha completat i contrastat continuament sobre el terreny.

Àmbit territorial del Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines

L'àmbit territorial de les Comarques Gironines, segons la Llei 1/1995, de 16 de març, d'aprovació del Pla territorial general de Catalunya, el constitueixen les comarques següents: l'Alt Empordà (135.750 ha), el Baix Empordà (70.170 ha), el Pla de l'Estany (26.280 ha), el Gironès (57.560 ha), la Garrotxa (73.460 ha), el Ripollès (95.660 ha) i la Selva (99.500 ha).

Unitats de paisatge de les Comarques Gironines

Les unitats de paisatge són porcions del territori amb un mateix caràcter, és a dir, són caracteritzades per un conjunt d'elements que contribueixen a fer que un paisatge sigui diferent de l'altre, i no millor o pitjor. Així, les unitats de paisatge es basen, principalment, en els elements que estructuren el territori (les muntanyes, els rius, la xarxa de camins) i en la seva organització (sòl agrícola, forestal o urbà), però considerant alhora que aquest paisatge té unes dinàmiques determinades que han contribuït –i contribueixen– a afaïonar-ne la imatge actual (processos irreversibles d'urbanització, transformacions agrícoles), amb una tradició cultural i una història particular que difícilment es poden identificar amb la simple superposició de capes cartogràfiques. El caràcter de la unitat depèn, doncs, de la combinació de formes del relleu (muntanyes,

valls, planes, etc.), de cobertes del sòl (cultius, zones urbanitzades, boscos de ribera, etc.), de l'organització de l'espai, de la dimensió històrica (estructures paisatgístiques seculars i modernes, etc.), de la percepció (textura, colors, formes, visibilitats, etc.), de les transformacions immediates o de les relacions que s'estableixen entre la població i el seu paisatge (proximitat, vincles emocionals, sentiment de pertinença, etc.).

En aquest sentit, els catàlegs de paisatge pretenen donar un sentit nou i un significat únic a la unitat de paisatge, d'acord amb les tendències que s'observen en l'anàlisi del paisatge a tot Europa i a escala internacional, tendències que donen cada vegada més importància als elements dinàmics i intangibles del paisatge (a més dels estàtics i materials), a l'hora de definir-ne el caràcter.

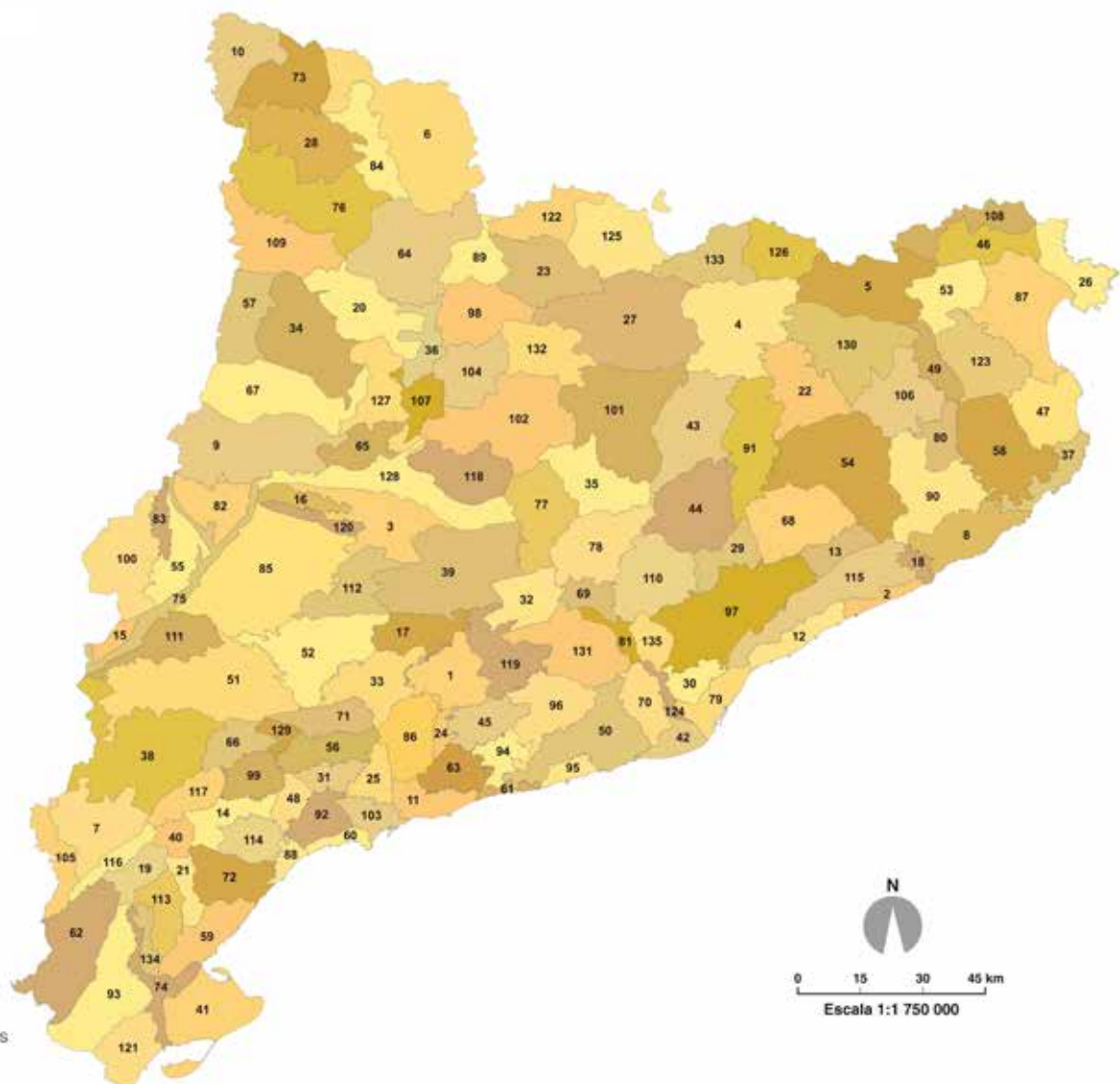
Cada unitat de paisatge serà única, singular, diferent de la resta que li són veïnes i de les d'altres racons del país, atenent criteris estructurals, funcionals i històrics diversos. Tot plegat no implica desconèixer ni menysprear aquells possibles elements afins entre dues o més unitats de paisatge, ni tampoc oblidar l'existència de paisatges en xarxa, que, sense ser constitutius d'unitats de paisatge, poden ajudar l'observador a entendre millor l'especificitat paisatgística de l'àmbit territorial.

Cal ressaltar que el catàleg de paisatge no està concebut com una suma d'inventaris de diversos espais d'interès paisatgístic, sinó que les unitats de paisatge cobreixen tot el territori de Catalunya, de manera que cada punt o cada lloc pertany sempre a una determinada unitat de paisatge. Aquest matís és important perquè deixa clar que els catàlegs no atenen només aquells paisatges amb uns determinats valors escènics, harmònics o ecològics excepcionals, sinó que abracen tot tipus de paisatges fins a cobrir l'últim racó del territori, sobretot aquells que tenen una protecció o atenció menors.

El resultat final de la definició de les unitats de paisatge per a cada àmbit territorial ha estat la identificació de les peces bàsiques del ric i divers mosaic paisatgístic de Catalunya i les peces territorials sobre les quals es fonamentarà la política de paisatge a Catalunya. Aquest fet atorga a les unitats de paisatge que han resultat de l'elaboració dels catàlegs una importància molt notòria.

El Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines identifica vint-i-sis unitats de paisatge, que tenen una extensió mitjana de 265 km². Aquesta extensió és la dimensió adequada perquè el pla territorial parcial o els plans directors territorials puguin integrar entre les seves determinacions les mesures destinades a la protecció, gestió i ordenació del paisatge. Per a cadascuna de les unitats de paisatge, en el bloc 6, es descriuen els elements naturals que constitueixen el paisatge, l'evolució històrica del paisatge, el paisatge actual i les seves dinàmiques, l'expressió artística, els valors paisatgístics, les principals rutes i punts d'observació i gaudi del paisatge, l'avaluació de debilitats, amenaces, forteses i oportunitats i els objectius de qualitat paisatgística.

Els paisatges de Catalunya

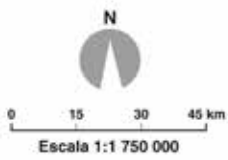
28

- 1 Alt Gaià
- 2 Alt Maresme
- 3 Alt Sió
- 4 Alt Ter
- 5 Alta Garrotxa
- 6 Altes Nogueres
- 7 Altiplà de la Terra Alta
- 8 Ardenya-Cadiretes
- 9 Aspres de la Noguera
- 10 Era Baisha Val d'Aran
- 11 Baix Gaià
- 12 Baix Maresme
- 13 Baix Montseny
- 14 Baix Priorat
- 15 Baix Segrià
- 16 Baix Sió
- 17 Baixa Segarra
- 18 Baixa Tordera
- 19 Barrufemes
- 20 Boumort-Collegats
- 21 Burgans
- 22 Cabrerès-Puigsacalm
- 23 Cadi
- 24 Camps de Santes Creus
- 25 Camps del Francolí
- 26 Cap de Creus
- 27 Capçaleres del Llobregat
- 28 Cims i estanys d'Aiguestortes i Sant Maurici
- 29 Cingles de Bertí i Gallifa
- 30 Collserola
- 31 Conca d'Alforja-Vitaplana
- 32 Conca d'Òdena
- 33 Conca de Poblet
- 34 Conca de Tremp
- 35 Conca Salina
- 36 Congost del Segre
- 37 Gavarres Marítimes
- 38 Costers de l'Ebre
- 39 Costers de la Segarra
- 40 Cubeta de Móra
- 41 Delta de l'Ebre
- 42 Delta del Llobregat
- 43 Lluçanès
- 44 Moianès
- 45 el Montmell
- 46 els Aspres
- 47 Empordanet - Baix Ter
- 48 Escornalbou - Puigcerver
- 49 Estany de Banyoles
- 50 Garraf
- 51 Garrigues Altes
- 52 Garrigues Baixes i Vall del Corb
- 53 Garrotxa d'Empordà
- 54 Guillerries
- 55 Horta de Pinyana
- 56 la Mussara
- 57 la Terreta

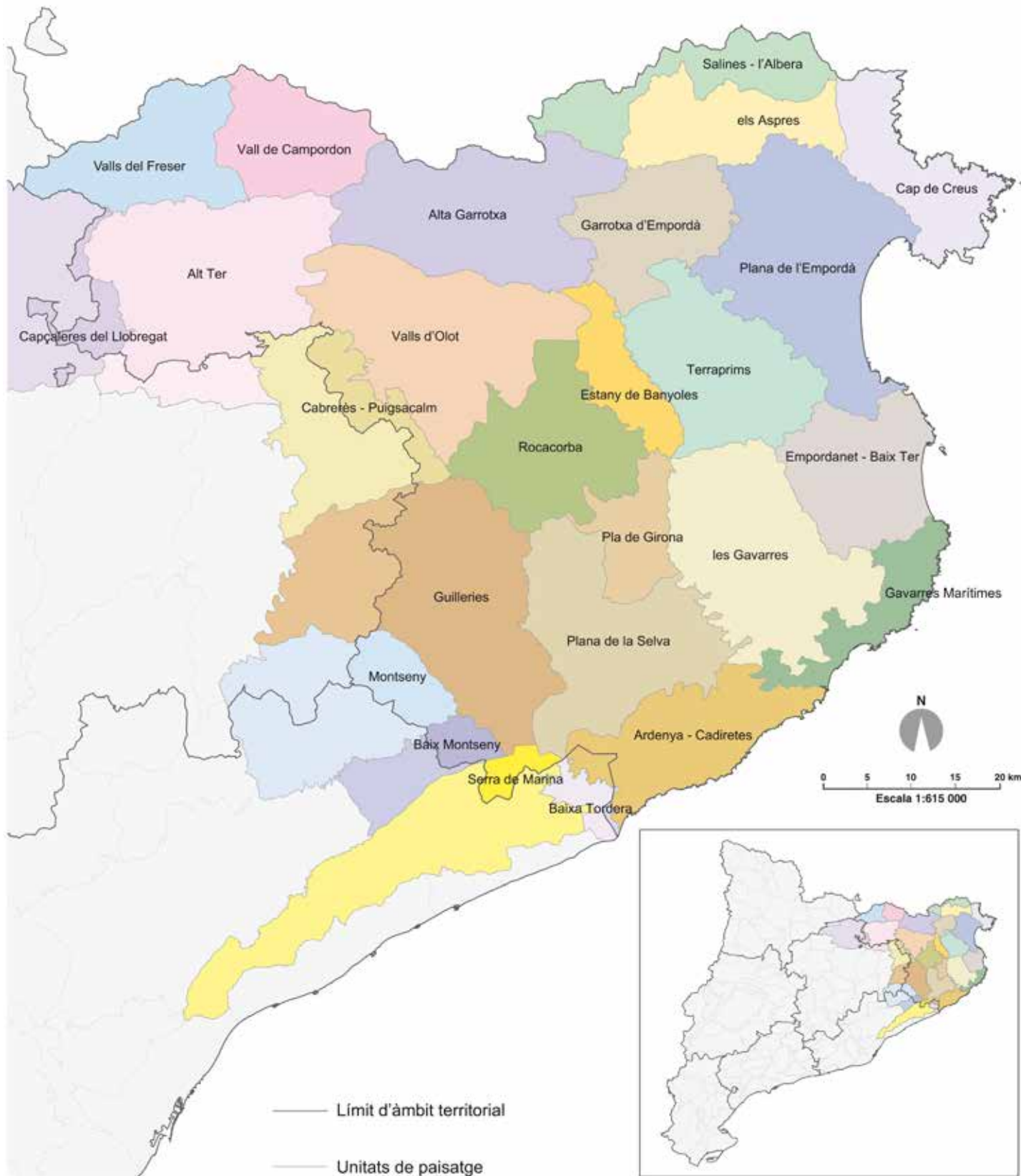
- 58 les Gavarres
- 59 Litoral del Baix Ebre
- 60 Litoral del Camp
- 61 Litoral del Penedès
- 62 el Port
- 63 Massís de Bonastre
- 64 Massís de l'Orri - Valls de Castellbò i d'Aguilar
- 65 Mig Segre
- 66 Montsant
- 67 Montsec
- 68 Montseny
- 69 Montserrat
- 70 Muntanyes d'Ordal
- 71 Muntanyes de Prades
- 72 Muntanyes de Tivissa - Vandellòs
- 73 Era Nauta Val d'Aran
- 74 Paisatge fluvial de l'Ebre
- 75 Paisatge fluvial del Segre
- 76 Pastures de l'Alt Pirineu
- 77 Rubió - Castellallat - Pinós
- 78 Pla de Bages
- 79 Pla de Barcelona
- 80 Pla de Girona
- 81 Pla de Montserrat
- 82 Plana d'Algerri - Balaguer
- 83 Plana d'Almenar i Alguaire

- 84 Valls d'Àneu
- 85 Plana d'Urgell
- 86 Plana de l'Alt Camp
- 87 Plana de l'Empordà
- 88 Plana de l'Hospitalet de l'Infant
- 89 Plana de l'Urgellet
- 90 Plana de la Selva
- 91 Plana de Vic
- 92 Plana del Baix Camp
- 93 Plana del Baix Ebre - Montsià
- 94 Plana del Baix Penedès
- 95 Plana del Garraf
- 96 Plana del Penedès
- 97 Plana del Vallès
- 98 La Vansa
- 99 Priorat Històric
- 100 Regadius del canal d'Aragó i Catalunya
- 101 Replans del Berguedà
- 102 Replans del Solsonès
- 103 Reus - Tarragona
- 104 Ribera Salada
- 105 Riberes de l'Algars
- 106 Rocacorba
- 107 Rodalia d'Oliana
- 108 Salines - l'Albera
- 109 Sant Gervàs - Montcortès

- 110 Sant Llorenç del Munt i l'Obac - el Cairat
- 111 Secans d'Utxesa
- 112 Secans de Belianes i d'Ondara
- 113 Serres de Cardó - Boix
- 114 Serra de Llaberia
- 115 Serra de Marina
- 116 Serres de Pàndols - Cavalls
- 117 Serra del Tormo
- 118 Serrats de Sanaüja i Llanera
- 119 Serres d'Ancosa
- 120 Serres de Bellmunt i Almenara
- 121 Serres de Montsià-Godall
- 122 Solana del Baridà
- 123 Terraprims
- 124 Vall Baixa del Llobregat
- 125 Vall Cerdana
- 126 Vall de Camprodon
- 127 Vall de Riab
- 128 Vall del Llobregós
- 129 Vall del Silenci
- 130 Valls d'Olot
- 131 Valls de l'Anoia
- 132 Port del Comte - Vall de Lord
- 133 Valls del Freser
- 134 Vessants de Tivenys - Coll de l'Alba
- 135 Xaragalls del Vallès

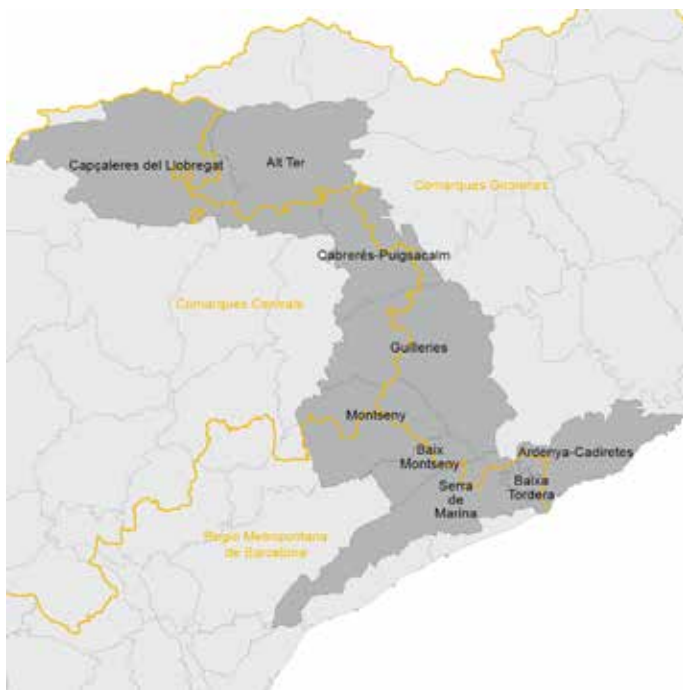
Unitats de paisatge de les Comarques Gironines

Continuïtat de les unitats de paisatge entre àmbits territorials

Tal com estipula la Llei de protecció, gestió i ordenació del paisatge de Catalunya (8/2005), els àmbits dels catàlegs de paisatge són els mateixos que els dels plans territorials parcials. Aquest fet planteja alguns problemes metodològics, especialment als límits entre els set àmbits en què s'ha dividit Catalunya. I és que en molts casos aquesta delimitació no segueix criteris paisatgístics.

Per al cas de les Comarques Gironines, hi ha nou unitats que tenen continuïtat en els àmbits territorials veïns (Regió Metropolitana de Barcelona i Comarques Centrals). Aquestes nou unitats són: Ardenya-Cadiretes, la baixa Tordera, la serra de Marina i el baix Montseny, que tenen continuïtat per la Regió Metropolitana de Barcelona, l'alt Ter, el Cabrerès-Puigsacalm, les Guilleries i les capçaleres del Llobregat, que tenen continuïtat per les Comarques Centrals, i el Montseny, que té continuïtat pels dos àmbits (Regió Metropolitana de Barcelona i Comarques Centrals).

Esquema de la continuïtat entre les unitats de paisatge dels catàlegs de paisatge de les Comarques Gironines, la Regió Metropolitana de Barcelona i les Comarques Centrals. ICGC

Guardó de la Societat Catalana d'Ordenació del Territori (SCOT)

La Societat Catalana d'Ordenació del Territori (SCOT), adscrita a l'Institut d'Estudis Catalans (IEC), va concedir l'any 2011 el Premi Territori al Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines. El jurat va destacar el caràcter innovador, el valor exemplificador, l'interès conceptual i l'aplicabilitat del Catàleg, tot considerant-lo "una peça clau per a la valoració i la intervenció en el paisatge i per

a una bona ordenació i gestió del territori". Alhora, va assenyalar fortament el fet que en el procés d'elaboració s'apliquessin processos de participació ciutadana, la concreció interinstitucional i la interdisciplinarietat de l'equip.

3. Procés de participació i consulta pública i social³

És fonamental que tothom pugui reconèixer el seu propi paisatge i que la ciutadania i les administracions públiques participin conjuntament en les decisions que es refereixen a protegir-lo, gestionar-lo i ordenar-lo. És deure de l'Administració que puguin identificar i valorar el paisatge on viuen, entendre les dinàmiques que l'han transformat –i les que el transformen–, les oportunitats i potencialitats que ofereix, els riscos que pot tenir, i disposar de les vies oportunes per a poder decidir-ne el futur. Així ho reconeix el Conveni europeu del paisatge en l'article 5.c: "L'Administració ha d'establir procediments per a la participació del públic general, i els poders locals i regionals, i altres parts amb un interès en la definició i implementació de les polítiques de paisatges". Cal aprofitar la participació, a més, per a educar en els valors del paisatge.

Cal recordar (vegeu el capítol 1 d'aquest bloc) que el *Decret 343/2006, de 19 de setembre, pel qual es desenvolupa la Llei 8/2005, de 8 de juny, de protecció, gestió i ordenació del paisatge, i es regulen els estudis i informes d'impacte i integració paisatgística*, preveu en l'article 12 que un cop el catàleg de paisatge ha estat aprovat amb caràcter previ per la Generalitat, aquest ha de ser sotmès a un termini d'informació pública als ens locals i a les organitzacions econòmiques i socials concernides, mitjançant un anunci publicat al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya i en un diari de difusió habitual en el territori objecte del catàleg de paisatge. Però més enllà d'aquest procés reglat que s'esdevé un cop l'elaboració dels catàlegs s'ha acabat, la participació i la consulta pública i social durant la confecció són rellevants, atès que el caràcter del paisatge i els valors que li atribueixen són el resultat de les relacions d'identitat entre la societat i el territori. En aquest sentit, l'Observatori del Paisatge va dirigir un procés de participació i consulta pública i social per al Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines que tenia com a objectiu principal que els agents implicats i els ciutadans a tall individual que ho desitgessin expressessin la percepció que tenen del paisatge, debatessin les transformacions que hi tenen lloc i poguessin contribuir a definir objectius per a millorar-lo.

Els mecanismes de participació en el Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines, en els quals ha col·laborat la Direcció General de Participació Ciutadana de la Generalitat, han estat transversals i, per tant, presents durant tot el procés d'elaboració. La participació de la societat en cada fase d'elaboració del catàleg de paisatge havia de donar resposta a diferents reptes. En la primera fase (identificació i caracterització), és fonamental que la població reconegui i s'identifiqui amb el seu paisatge. En aquesta fase del

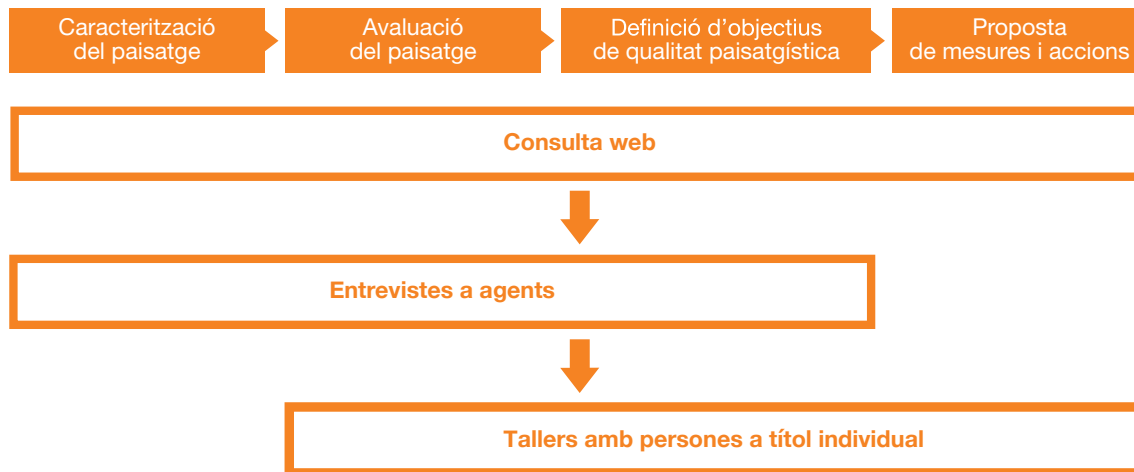
³ Es pot disposar d'informació complementària sobre els processos de participació ciutadana dels catàlegs de paisatge en el llibre *Paisatge i participació ciutadana* (Nogué, et al., 2010), elaborat per l'Observatori del Paisatge i també disponible en format digital al seu web www.catpaisatge.net.

procés es copsen els valors que els ciutadans donen al seu paisatge i les dinàmiques i els processos que el transformen. En la segona fase (avaluació del paisatge), els agents són clau per a identificar les amenaces i les potencialitats paisatgístiques i per a avaluar en quin grau ho són. En la tercera fase (definició dels objectius de qualitat paisatgística), la participació pren un paper rellevant amb l'objectiu d'incorporar els principals agents en la presa de decisions públiques sobre el paisatge. En la quarta fase (establiment de mesures i propostes d'actuació), que representa la concreció en

mesures de les preferències genèriques definides a la fase anterior, la participació dels agents és de nou un element clau.

Mecanismes de participació en el Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines

El procés de participació i consulta pública i social del Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines es va basar en l'aplicació de diversos mecanismes que es van anar adaptant i combinant en

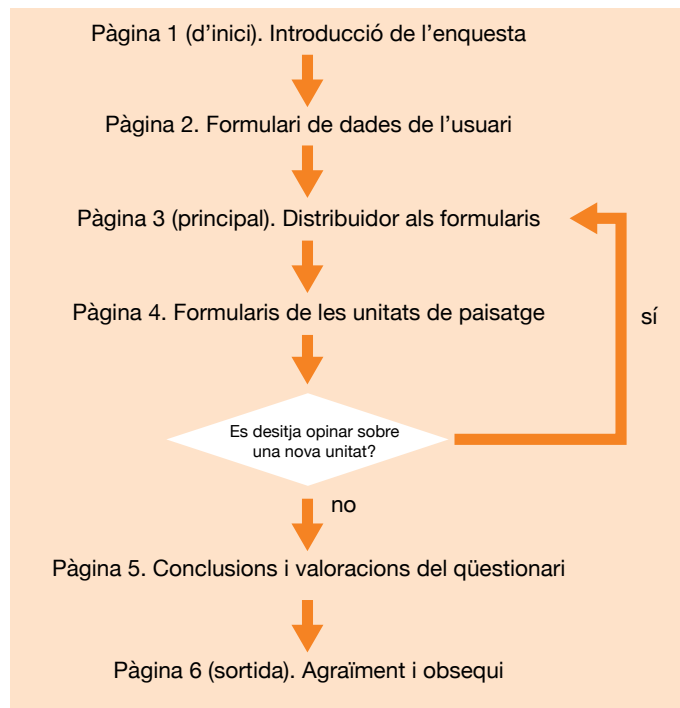
Instruments participatius del Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines

funció de la fase d'elaboració del catàleg que es volia tractar. En el Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines es van emprar els mecanismes següents: consulta web, entrevistes a agents i tallers amb persones a tall individual.

Consulta web

Aquest mecanisme va consistir en una consulta per mitjà del web de l'Observatori del Paisatge (www.catpaisatge.net) adreçada a la ciutadania en general per a copsar la percepció que tenia sobre el paisatge, identificar valors i contrastar alguns resultats obtinguts pels equips redactors dels catàlegs. El lema de la consulta va ser "Opina. El paisatge t'escolta", i va romandre activa durant el període comprès entre el 15 de juny i l'1 d'octubre de 2007 en què es van rebre 827 aportacions.

La consulta per mitjà del web es va plantejar com un instrument obert a la participació de qualsevol persona interessada en el paisatge, sense una selecció prèvia dels participants, a diferència de la resta dels instruments participatius del Catàleg. La resposta era individual i anònima amb ànim d'incentivar la participació i l'expressió lliure de les opinions. La consulta es va posar en funcionament quan els equips redactors van haver acabat de definir la proposta d'unitats de paisatge i havien iniciat les fases d'avaluació del paisatge i de definició d'objectius de qualitat paisatgística. Així es va poder aprofundir més sobre aquestes dues fases.

Esquema de la consulta a través del web

El qüestionari de cada unitat de paisatge estava estructurat en tres apartats. En el primer apartat, anomenat "Coneixeu aquest paisatge?", es va demanar l'opinió als participants sobre el nom proposat per a cada unitat. També es va voler obtenir informació sobre la identificació i pertinença a un paisatge i el sentiment de lloc. El segon apartat, anomenat "Poseu nota al paisatge!", va permetre conèixer com l'usuari valorava el paisatge per mitjà de preguntes sobre l'estat de conservació i sobre els valors més característics de cada paisatge. En el tercer apartat, anomenat "Hi esteu d'acord?", es presentaven tres afirmacions on es demanava al participant que s'hi posicionés a favor o en contra i que ho argumentés.

De les vint-i-sis unitats que configuren el Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines, la que va tenir més participació a la consulta web fou la de la plana de l'Empordà, amb 97 consultes, seguida per la de les Gavarres marítimes, amb 86 consultes i la de l'Empordanet - baix Ter, amb 77. Per altra banda, el major grau de participació es donà entre la població de vint a quaranta-cinc anys, i més de tres quartes parts de les aportacions vingueren d'usuaris que havien nascut i/o vivien dins l'àmbit de les Comarques Gironines.

Entrevistes a agents

El Catàleg de paisatge de les Comarques Gironines va incorporar entrevistes aprofundides amb vint-i-vuit agents de paisatge per tal de conèixer l'opinió que tenien sobre les problemàtiques, els valors, les característiques i els reptes del paisatge. Els agents es van seleccionar seguint criteris de representativitat territorial i sectorial, d'estats d'opinió i d'interessos. Així, es va procurar entrevistar representants dels diversos sectors econòmics, d'entitats conservacionistes, d'agents de desenvolupament local, d'usuaris i de coneixedors del territori.

L'entrevista responia al model d'una conversa fluida, relaxada i de caràcter obert. Per a assegurar que es tractaven tots els punts rellevants, es va dissenyar un guió senzill amb els diversos aspectes que es volien tocar. De tota manera, el caràcter flexible de l'instrument va afavorir que les entrevistes no fossin idèntiques i que no es preguntés exactament el mateix a tots els agents, sinó que el contingut (i de vegades el registre) s'adaptés en funció dels agents.

Tallers amb persones a tall individual

Aquest mecanisme va consistir en sessions de treball amb set persones de diversos perfils que, a tall individual, es van reunir fins a tres ocasions entre el juliol i el setembre de 2007 a les instal·lacions de la Fundació Clerch i Nicolau a Figueres. L'objectiu era debatre sobre els valors, les problemàtiques i els reptes dels paisatges de l'àmbit territorial.

A fi d'obtenir una representació de perfils adequada, es van seleccionar els participants de manera acurada tenint en compte la complexitat del territori. A l'hora de definir els perfils, es van emprar com a criteris la representativitat que marca el context (tipus d'actors i tipus de paisatges) i la necessitat d'incloure un ventall prou ampli de sensibilitats diferents. Durant aquestes sessions, els participants van anar aproximant-se al paisatge de manera gradual. En cada trobada es van treballar qüestions diferents però estretament relacionades les unes amb les altres, per a donar coherència i sentit al conjunt del procés participatiu. Els tallers, molt centrats en dinàmica de grups, els guiava una persona encarregada d'informar, dinamitzar i moderar les sessions quan era necessari.

Poseu nota al paisatge!

En quin estat creieu que es troba el paisatge d'aquesta unitat?

Molt mal estat Mal estat Estat regular Bon estat Molt bon estat

Considerem que aquest paisatge és...

bonic lleig
 únic comú
 segur insegur
 salvatge domèstic
 ordenat caòtic
 remot accessible

Suggeriu un altre adjectiu per a aquest paisatge:

Què destacarieu del paisatge d'aquesta unitat? (màxim 3 opcions)

 Els paisatges agrícoles

 Les rutes i els itineraris paisatgístics

 Les platges

 Els aiguamolls de l'Empordà

 Gauguin

 La literatura de Josep Pla

Altres: _____

Fragment de la consulta web de la plana de l'Empordà

Proposta d'unitats de paisatge del conjunt dels agents entrevistats (a dalt) i versió final del mapa de les unitats de paisatge de les Comarques Gironines (a baix). Observatori del Paisatge